

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Juana Garmendia Uzkudun

*Errezil,
Gipuzkoa
(1924)*

Aurkibidea

Biografia

Errezilgo Iraolagoikoa baserrian jaio zen 1924an. Aita Iraolakoa eta ama Kurutzeta baserrikoa zituen. Zazpi urterekin hasi eta hamar urte ingurura arte Errezilgo eskolan ibili zen. Gaztea zela, auzoko Treku-Saletxe baserrian egon zen bizitzen neskame lanak eginez. Hamar urterekin, Azpeitian aritu zen neskame eta umezain lanetan, baita Landetako baserri batean ere. Gerra denbora gertutik ezagutu zuen. 23 urterekin ezkondu zen Errezilgo 'Loidisaletxe' bertsolari ezagunarekin, eta Loidisaletxe baserrian bizi da orduetik. Bederatzi seme-alaba izan zituen.

Zintak

ERZ-014

- **Proiektua:** Azpeitiko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Otegi, Aitziber
- **Data:** 2009-09-16
- **Iraupena:** 63 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Transkribatzailea(k):** Etxeberria, Eider

ERZ-015

- **Proiektua:** Azpeitiko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Otegi, Aitziber
- **Data:** 2009-09-16
- **Iraupena:** 12 min
- **Euskarria:** MiniDV

ERZ-034

- **Proiektua:** Atala Kultur Taldea: 'Gari-lanak Errezilen'
- **Elkarrizketatzailea(k):**
- **Data:**
- **Iraupena:** 43 min
- **Euskarria:** DVD
- **Emalea:** Zabala, Josune

ERZ-037

- **Proiektua:** Atala Kultur Taldea: 'Gari-lanak Errezilen'
- **Elkarrizketatzailea(k):**
- **Data:**
- **Iraupena:** 26 min
- **Euskarria:** DVD
- **Emalea:** Zabala, Josune

Pasarteak

1. Andereñoa eta diziiplina

- **Erref:** ERZ-014/003
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:04:20. **Bukatu:** 00:06:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Andereñoari buruz hitz egiten du: emakume gogorra zen, eta hori azaltzeko anekdota bat kontatzen du. Neguan, eskola berotzeko, berogailurako egurra etxetik eramane behar izaten zuten.</p>

2. Dotrina eta komunioa

- **Erref:** ERZ-014/004
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:06:02. **Bukatu:** 00:07:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:

<p>Eskolan, adin desberdinetako umeek elkarrekin ikasten zuten nola edo hala. Dotrina nahitaez ikasi behar izaten zuten. Apaiz bati oilasko eta arkumeak emanez gero, komunioa ematen zuten.</p>

3. Eskola eta zigorak

- **Erref:** ERZ-014/007
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:09:22. **Bukatu:** 00:10:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak

Laburpena:

<p>Eskola non zegoen eta nolakoa zen azaltzen du. Zigorak, besteak beste, jotzea eta bazkaririk gabe uztea izaten ziren.</p>

4. Esnea saltzen

- **Erref:** ERZ-014/009
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 00:11:44. **Bukatu:** 00:13:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Abere ugari zituzten etxean: hala nola, behiak. Behietatik lortutako esnea Errezilgo esnetegiari saltzen zioten, 25 litroko marmittan. Esnetegian ezin izaten zuten astoa lotuta utzi, kaka egiten baitzuen. 16 urte zituenean, esne-behiak ekarri zituzten, eta Azpeitian saltzen zuten esnea. Etxean ez zuten egiten gaztarik, beharrezkoagoa baitzen dirua.

5. Eskola eta baserriko lanak

- **Erref:** ERZ-014/010
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:13:58. **Bukatu:** 00:15:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Lanbideak » Neskameak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

<p>Eskolan 10-12 urtera arte egon zen, eta erdietan ere ez zen joaten. Eskolan ez zuten uniformerik eraman behar, ahal zuten arropa baizik. Berak baserrian zer lan egiten zituen aipatzen du.</p>

6. Garia gerra ostean

- **Erref:** ERZ-014/011
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:15:26. **Bukatu:** 00:17:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Baserría » Baserriko lanak » Garia
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Garia eta artoa egiten zuten. Gerra garaian garia entregatu egin behar izaten zen, eta batere ez zeukatenez, estraperloan erosi, eta hala eman behar izan zuten. Babarruna eta patata ere entregatu egin behar izaten zen. Errotan nola ordaintzen zuten azaltzen du. Errotak non egoten ziren, eta zer izen zuten aipatzen du.

7. Gariak ematen zituen lanak

- **Erref:** ERZ-014/013

- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 00:18:33. **Bukatu:** 00:21:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Garia
- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Gari gutxi izaten zuten, baina arto asko, lurra hobea baitzen artoa landatzeko. Garia egitea asko kostatzen zen, eta auzolanean egiten zuten: 6 gizon laian, eta 3 aitzurrean aritzen ziren. Laia zertan datzan azaltzen du. Gizon horientzako zer janari prestatzen zuten aipatzen du. Orduan gustura joaten ziren lanera janariaren truke.

8. Garia auzolanean ebakitzen

- **Erref:** ERZ-014/014
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:21:08. **Bukatu:** 00:22:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Garia
- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Garia auzolanean ebakitzen zuten. Garia ebakitzeko zer prozesu izaten zen azaltzen du.

9. Estraperloko garia eta neurriak

- **Erref:** ERZ-014/015
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:22:02. **Bukatu:** 00:23:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artoa
- Baserría » Baserriko lanak » Garia
- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Garia estraperloan nondik erosten zuten azaltzen du. Garia, artoa eta babak neurtzeko zer neurri erabiltzen zituzten aipatzen du.</p>

10. Baserriko sagarrak

- **Erref:** ERZ-014/016
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 00:23:21. **Bukatu:** 00:25:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Sagardogintza

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak

Laburpena:

<p>Fruta-arbolak zituzten, eta Juanak Tolosako plazan saltzen zituen sagarrak. Zer sagar klase edukitzen zituzten aipatzen du. Sagardoa ere egiten zuten sagar haiekin.</p>

11. Zer jaten zuten lehen

- **Erref:** ERZ-014/017
- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 00:25:33. **Bukatu:** 00:28:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

<p>Eguneroko otorduetan sagardoa edaten zen. Otorduetan zer jaten zuten azaltzen du. Ogia etxean egiten zuten, irina baldin bazeukaten.</p>

12. Etxeko garbiketa

- **Erref:** ERZ-014/018
- **Iraupena:** 0:03:17. **Hasi:** 00:28:02. **Bukatu:** 00:31:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Lehen etxeko lanak eta garbiketa egiteko nola moldatzen ziren azaltzen du. Atarian bi aska zeuzkaten: bata arropa jotzeko, eta bestea edateko. Etxeko izarak denak batera garbitzen zituzten, eta gainerakoa tokatzen zen moduan garbitzen zuten. Plantxa egiteko nola-hala moldatzen ziren. Eta lurra garbitzeko, erratza pasatzen zuten.

13. Oheak eta koltxoiak

- **Erref:** ERZ-014/019
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:31:19. **Bukatu:** 00:32:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Oheak eta koltxoiak nolakoak ziren eta zerez eginda zeuden azaltzen du. Egunero harrotzen zuten koltxoa. Mantarik ez zen izaten.

Transkripzioa

- Ta ohian, ohi haundi batzuk izaten zian, ba hoinbeste altu bai. Lastairia, zakua bezela, estilo honta, hemen josi, ta hola kuadrúa, ohia aiñekua, ta

geo erdin hola zirrittu bat. Eta haren barrun, zorrua, artazorrua. Artazorru bi egun apartatu, ta hua sartu. Eta gaiñien koltxoia.

- Eta koltxoia zekin?
- Koltxoia illeekin.
- Ardi-illekin?
- Bai, ardi-illiekin koltxoia. Eta egunero ohia aldatu, ta zea, eskuk sartuta harrotzen gendun zea hua, zorro hua.
- Egunero harrotu behar izaten zan?
- Bai, esku sartu, errexa zan, oain zeatzia bezelaxe. Eta guk bere hartan guztiya, amona zanak "bai, ez dezue asko harrotu. Koltxoie bat'e ez dezue bueltatu" ta hola esaten zigun.
- Egunero lanea?
- Bai, egunero.
- Ta gaiñien'e koltxoie zan, mehexogua, ta bestiek bezelaxe zorruan sartu ta tapakin hua mantaik ta ez: hua, illiakin indako zea bat.
- Mantaik eta ez zan izaten?
- Bi lagun lo itteko oso txarra. Batekin ez beste bezela, beti bizkarra airin ta hola. Bai.

14. Errazionamendua

- **Erref:** ERZ-014/020
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:32:40. **Bukatu:** 00:34:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gerra denboran 13 urte inguru zituen. Gosea ezagutu zuen, eta errazionamenduan zer janari jan behar izaten zuten aipatzen du. Idazkariari esker, familian senide ugari izateagatik, janari gehiago ematen zieten beraiei (baina ez beraiek bezalako gainerako familia guztiei).

15. Gerrako kontuak

- **Erref:** ERZ-014/022
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:36:11. **Bukatu:** 00:37:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

Gerrako gosea, erreketek, soldadutza, boluntarioak, hildakoak, gertakizunak eta abar aipatzen ditu. Beren etxean gehienak neskak zirenez, ez zuten gerrara joan behar izan. Baina bere senarra hiru urtez ibili zen soldadu. Orduan egin zituen lagunekin bizi guztian gorde zuen harremana.

16. Gerra garaiko giroa herrian

- **Erref:** ERZ-014/023
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:37:44. **Bukatu:** 00:39:05

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

Herrian ez zen txikiziorik egon. Karlistak nagusitu ziren Errezilen, eta orduan zabaldu zen zurrumurrua zazpi gizon hilko zituztena. Azkenean ez zituzten gizonak hil, baina bai ume bat jolasean ari zela. Bonbarik ez zen ia egon. Baserrian kalean baino gose gutxiago pasa bazuten ere, janaria ez zuten soberan.

17. Entregatutako patatak eta orduko merkataritza

- **Erref:** ERZ-014/024
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:39:05. **Bukatu:** 00:40:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)

Laburpena:

Janaria entregatu egin behar izaten zuten herrian. Behin senarra konturatu zen entregatutako patatak usteldu egin zirela alondegian, eta alkateari bertsotan adierazi zion hori tabernan denen aurrean. Garai hartan, dendak eta tabernak bazeuden, eta zeintzuk ziren aipatzen du.

Transkripzioa

- Etxe, bai, esan, esan.
- Patatia're entregatu ber izeten zan, ta oin bezela patatia're asko ez zan izeten.
- Noa entregatzen zenuen?
- Herrira.
- Herria?
- Bai. Ta batian herrira entregatu, ta herrin alondegi esaten zaion hola herriko puesto bat. Ta han dana usteldu patatak, ta nee gizonak jakin in zuan, ta herriko alkatiek tabernia zeukan, eta han bersotan kantatu harek, pobrieidi kendu ta alondegin danak usteldu ziela, ta bueno... bai.
- Errezillen esaten dezu taberna bat zala. Tabernak eta dendak bazien?
- Bai, dendak bazian, hiru're bazian dendak.
- Ze denda zian?
- Korreuenia.
- Ze saltzen zan hor?
- Hor letxeria esan detan hua're bai, hortxe zan, ta konbestible gauzia dana. Eta geo Eulenien'e konbestible' de bai, ta erropia're hola tarteka bai. Ta bestia Itxeberri; behian estankua're bai, ta dendie're bai, bazan. Karnizeri're bazan. Hoik bazien Errezillen. Bai.
- Ta tabernak'e bai esan dezu.
- Tabernak'e, bai, karnizero horrek tabernia euki zuan, eta "Bondei", ta panaderi bestia, panaderua, beak ogi itten zeen, hantxe Errezildik gora erteeran do, ta tabernia zan han'e. Hiru taberna're bazian.

18. Emakumeak nola erditzen ziren

- **Erref:** ERZ-014/025
- **Iraupena:** 0:03:29. **Hasi:** 00:40:40. **Bukatu:** 00:44:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:

Herrian beti egon izan da medikua, eta lehen etxez etxe ibiltzen zen. Emakumeak haurdun zeudenean, erditzeko garaian bakarrik joaten ziren medikuarengana. Juanak ume bakarra izan du etxetik kanpo, eta orduan izandako gorabeherak kontatzen ditu. Juanaren amaren garaian, emakume ugari hil ziren erditzean, medikuaren hutsegiteren batengatik.

19. Gaixotasuna eta sendagaiak

- **Erref:** ERZ-014/026
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:44:09. **Bukatu:** 00:45:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

<p>Lehen gaixotasun arrunta zen pneumonia, eta etxean prestatzen ziren edozein gaixotasunen aurkako erremedioak sendabelarren bidez. Ez zuten botikarik edukitzen.</p>

Transkripzioa

- Gaixotasunik eta izan zan ordun? Gaixotasunik, o goatzen zea hola...
- Nik ez...
- Oain gripe A hori aitzen da, ordun izaten zan gaixotasunen bat hola?
- Ez, bat'e ez, bat'e ez, gaixo. Pulmoni, oain neumonia do, pulmoni. Gaiñentzin nik hola gaixotasunik gripeik eta zaniken ta, nik...
- Eta erremedioik etxen itten zana?
- Itxian, bai, paxmobelar mungia're bai. Hola zeozen zea baldin bazan. Ta gaiñentzian ez dakit, jarabe ta oliokin'e ematen zan. Hagiñeko miña baldin bazan, aspirinaikan'e iye gero arte ez zan.
- Osea ke ez zendun medikamentuik ez zendun eukitzen?
- Ez.
- Ezer'e?
- Ta hagiñeko miña baldin bazan, baratxuri jartzen genun hola exkumuturrien, ta kendu itten zun han. Burun lana akaso izengo da, baiña kendu iten zun, ta majiña bat aldiz jartzen gendun. Ta eskumuturrak danak erre, baiña horkua kendu itten zun, ta harengatikan lo itten zan.
- Botikaik eta itten zenduen?
- Nik botikiak, ba.
- Ez?
- Paxmobelarra, ta beste belarren batzuk'e izengo zian ta.

20. Sinesmena eta erlijioarekiko jarrera

- **Erref:** ERZ-014/027
- **Iraupena:** 0:03:29. **Hasi:** 00:45:09. **Bukatu:** 00:48:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

<p>Erramuarekin egindako gurutzeak jartzen zituzten etxean tximistatetik eta gaixotasunetatik babesteko. Ganadua saltzen zutenean, ur bedeinkatua botatzen zioten. Fedea baino, beldurra izaten zuten. Konfesatzera joaten ziren bakoitzean, zigorra izaten zuten: bezperatara joan behar izaten zuten. Bezperak zer ziren azaltzen du. Konfesatzera nahitaez joaten ziren hilean behin. Etxean ere errezatu egin behar izaten zuten, bai otorduetan, bai bestela ere. Duela urte gutxi utzi zion otorduetan errezatzeari.</p>

21. Erromeriak eta bekatua

- **Erref:** ERZ-014/028
- **Iraupena:** 0:01:16. **Hasi:** 00:48:38. **Bukatu:** 00:49:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

<p>Erromerietara joaten ziren, baina oso gutxi. Nora joaten ziren azaltzen du. Etixerakoan mutilekin bazetozen, apaiza zain egoten zen eta sermoian aipatzen zuen gero. Erromerian dantza egiten zuten, baina dantza lotua bekatua zen. Neska batzuk kongregaziotik bota zituzten dantza lotuan egiteagatik.</p>

22. Lana etxetik kanpo

- **Erref:** ERZ-014/031
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:56:10. **Bukatu:** 00:58:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Lanbideak » Neskameak
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

Azpeitira joan zen umezain 16 urte zituela, eta hilean 100 pezeta ematen zizkioten. Hala ere, baserriko lanak ere egiten zituen han. Lan horrek iraun bitartean, bertan egon zen bizitzen. Gero esnetan ibili zen, eta enkarguak egiten zituen etxe batzuetarako. Garai horretan irabazitako dirua etxean gorde zuen, baina amak aurkitu egin zuen, eta ez zion itzuli.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-03-04

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com